

The background is a rich, golden-brown color with a highly detailed, classical-style illustration. At the center is a seated female figure with large, feathered wings, possibly representing Wisdom or Science. She is dressed in a classical gown and holds a scroll. The scene is framed by an ornate archway supported by columns. In the lower left, a figure is seated in a wheelchair, and in the lower right, there is a bust or statue. The overall aesthetic is that of a traditional, scholarly book cover.

DARIUSZ TKACZEWSKI

Ottův slovník naučný

NA TLE CZESKIEJ
TRADYCJI LEKSYKOGRAFICZNEJ:
ENCYKLOPEDIA – TWÓRCY – JĘZYK

Qui scit, ubi sit scientia.

habenti est proximus

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2013

Ottův slovník naučný
na tle české tradice leksykografické:
encyklopedia – twórcy – język

*Moim Najbliższym
i sprawdzonym Przyjaciołom*

NR 3128

Dariusz Tkaczewski

Ottův slovník naučný
na tle czeskiej tradycji leksykograficznej:
encyklopedia - twórcy - język

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego Katowice 2013

Redaktor serii: Językoznawstwo Słowiańskie
HENRYK FONTAŃSKI

Recenzent
MIECZYŚLAW BAŁOWSKI

Redakcja
DOROTA DOBREW
MAŁGORZATA POGŁÓDEK

Projekt okładki
PAULINA DUBIEL

Redakcja techniczna i łamanie
BEATA KLYTA

Korekta
DOMINIKA MAŁSKA

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2246-9
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-111-9
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 15,25. Ark. wyd. 16,0.
Papier offset III 90 g. Cena 34 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wstęp	7
1. Temat i tytuł oraz cele i założenia metodologiczne pracy	8
2. Stan badań i źródła bibliograficzne	10
3. Układ pracy, praktyczne rozwiązania redakcyjne i wykaz skrótów	11
ROZDZIAŁ I	
Wprowadzenie	17
1. Leksykologia i leksykografia. Aparat pojęciowy i terminologia leksykograficzna	17
2. Słownik i encyklopedia – definicje oraz typologia	26
3. Encyklopedia jako specyficzny typ słownika	37
Słownik językowy a encyklopedia	37
Słownik encyklopedyczny a encyklopedia	39
4. Z dziejów światowej encyklopedystyki	40
ROZDZIAŁ II	
Czeski i czechosłowacki dorobek encyklopedyczny	51
1. Czeskie tradycje leksykograficzne i encyklopedyczne do połowy XIX wieku	54
2. Czeskie i czechosłowackie encyklopedie z XIX i XX wieku	60
<i>Riegrův slovník naučný</i>	61
<i>Ottův slovník naučný</i> i <i>Ottův slovník naučný nové doby</i>	62
<i>Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí</i>	63
<i>Malý slovník naučný</i>	66
<i>Nový velký ilustrovaný Slovník naučný</i>	66
<i>Komenského slovník naučný</i>	67
<i>Příruční slovník naučný</i>	69
<i>Malá československá encyklopedie</i>	70
3. Współczesne encyklopedie czeskie	71
<i>Diderot. Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích</i>	72
<i>Všeobecná encyklopedie Universum</i>	73
Czeska wersja Wikipedii	75

ROZDZIAŁ III

Ottův slovník naučný jako česká encyklopedie narodová	81
1. Jan Otto – sylwetka wydawcy i społecznika	82
2. Wydawnictwo J. Otto [Nakladatelství J. Otto]	85
3. <i>Ottův slovník naučný</i> i <i>Ottův slovník naučný nové doby</i> – twórcy i dzieje powstania	89
<i>Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí</i>	94
<i>Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky</i>	96
<i>Ottova encyklopedie obecných vědomostí</i> – cyfrowa wersja OSN i OSNND	100
4. Znaczenie oraz prestiż kulturowy OSN i OSNND	101

ROZDZIAŁ IV

Charakterystyka leksykograficzna i językowa OSN oraz OSNND 105

1. Leksykograficzny opis OSN i OSNND	105
a. Typologiczne cechy OSN	106
b. Makrostruktura encyklopedii OSN	106
Układ haseł	106
Zasady doboru materiału językowego (hasłowego)	107
Źródła materiału hasłowego	108
Hasłowanie	110
Homonimia i polisemia	110
Odesłania (hasła odsyłaczowe)	111
c. Mikrostruktura encyklopedii OSN	113
Budowa artykułu hasłowego	113
Zapis wymowy (transkrypcja fonetyczna)	117
Informacja gramatyczna	119
Kwalifikatory i skrót	120
Definiowanie i typy definicji	121
Egzemplifikacja	133
2. Opis języka encyklopedii OSN i OSNND – czeszczyzna przełomu wieków (1850–1945)	134
a. Charakterystyka leksykalna haseł OSN i OSNND	146
Zapóżyżenia z języków obcych (niesłowiańskich)	147
Zapóżyżenia innosłowiańskie	149
„Polskie ślady” w zasobie haseł OSN	157
b. Charakterystyka stylistyczna artykułów hasłowych OSN i OSNND	166

ZAKOŃCZENIE

Podsumowanie i wnioski	173
Aneks	185
Bibliografia i źródła	207
Indeks osobowy	221
Indeks rzeczowy	227
Shrnutí	241
Summary	243

Wstęp

Słynna encyklopedia Jana Otty, znana pod nazwą *Ottův slovník naučný* [*Słownik naukowy Otty*¹], oraz jej suplementowa kontynuacja *Ottův slovník naučný nové doby* [*Słownik naukowy Otty nowych czasów*] to nie tylko jedno z najdonioślejszych dzieł czeskiej oraz czechosłowackiej leksykografii encyklopedycznej, lecz także wybitny projekt leksykograficzny nowoczesnej encyklopedystyki europejskiej. Jest to zarówno „księga-matka” każdego wykształconego Czecha, jak i niezastąpione kompendium wiedzy slawistycznej, którego nie powinno zabraknąć w podręcznej bibliotece bohemisty i słowacysty, a nawet polonisty. Tak wielowymiarowym i rzetelnym źródłem wiedzy o Słowiańszczyźnie i Europie (nie tylko słowiańskiej) przełomu XIX i XX w. oraz okresu międzywojennego poszczycić się może niewiele narodów. Autor niniejszego opracowania uważa, że jest to nie tylko „encyklopedia narodowa” Czechów, lecz także

¹ Zgodnie z polskimi zasadami ortograficznymi (*SJP PWN*) obce nazwiska zakończone na -o (np.: *Canaletto*, *Tintoretto*) odmieniają się tak, jak polskie nazwiska typu *Puzio*; różnice mogą wystąpić jedynie w miejscowniku (np. o *Canaletcie*, o *Tintoretcie*). Mirosław BAŃKO z kolei wyjaśnia (<http://poradnia.pwn.pl>), że „imię *Otto* tworzy wprawdzie dopełniacz *Ottona*, ale nazwisko *Otto* powinniśmy odmieniać tak samo jak rzeczownik *lotto* – *Otta* i *Otcie*. W oryginalnym czeskim tytule znalazł się przymiotnik dzierżawczy *Ottův* (*Ottův slovník naučný*) utworzony od nazwiska inicjatora, redaktora i wydawcy encyklopedii – Jana Otty. W opinii autora, zastosowanie w polskim tłumaczeniu nazwy dzieła nieco archaicznego ekwiwalentu posesywnego *Ottów* (*Ottów slovník naukowy*) wydaje się niecelowe, w związku z tym w niniejszej pracy przyjęto współcześnie brzmiący odpowiednik tytułu *Słownik naukowy Otty*. W ten sposób dawny przymiotnik dzierżawczy tworzony od nazwy własnej (w tym wypadku od nazwiska) jest konsekwentnie zastępowany przydawką dopełniaczową, co stosuje się we współczesnej polszczyźnie. Jednocześnie – po licznych konsultacjach – przyjęto zgodną z polską ortografią odmianę tego nazwiska według paradygmatu rzeczowników rodzaju żeńskiego: *M. Otto*, *D. Otty*, *C. Otcie*, *B. Ottę*, *N. z Ottą*, *Msc. o Otcie*, co wydaje się bardziej naturalne od stosowania nieodmiennej formy tego nazwiska. (*SJP PWN*: 68.3, <http://poradnia.pwn.pl/lista.php?szukaj=dope%B3niacz&kat=3&od=90>. [Dostęp: 20.01.2013]). Dodatkowo zastosowano tradycyjnie polski szyk wyrazów w tytule słownika – *Słownik naukowy Otty* – zamiast niezręcznego formalnie tytułu *Otty słownik naukowy*, analogicznie do zwyczajowych nazw polskich leksykonów (np. *Encyklopedia powszechna Orgelbranda*, *Słownik wyrazów obcych Kopalińskiego* itp.).

cenne dzieło leksykograficzne. Ze względu na to, że swój ślad odcisnęło na nim wspaniałe słowiańskie i czeskie Odrodzenie Narodowe przełomu XVIII i XIX w., a następnie swój wkład w dzieło wnieśli wybitni przedstawiciele nauki i kultury czeskiej przełomu XIX i XX w., budziciele narodowi oraz reformatorzy języka czeskiego, *Słownik naukowy Otty* oraz *Słownik naukowy Otty nowych czasów* należy uznać za cenny dokument stanu ówczesnej czeszczyzny i obiecujący przedmiot wielostronnych badań.

1. Temat i tytuł oraz cele i założenia metodologiczne pracy

Tematem monografii jest przede wszystkim sama encyklopedia Jana Otty zatytułowana *Ottův slovník naučný* (skrót: OSN) oraz jej kontynuacja *Ottův slovník naučný nové doby* (skrót: OSNND), w tym również aspekt merytoryczny i techniczny dzieła, ale także fakty (sprzyjające i negatywne), które ponad sto pięćdziesiąt lat czeskiej i czechosłowackiej historii wpływały na losy tego dzieła i jego publiczny odbiór.

Aby w skróty sposób oddać treść monografii i odzwierciedlić jej strukturę tematyczną, po długim zastanowieniu autor wybrał tytuł opracowania jego zdaniem optymalny: *Ottův slovník naučný na tle czeskiej tradycji leksykograficznej: encyklopedia – twórcy – język*.

Słownik naukowy Otty zasługuje na szerszą prezentację w Polsce nie tylko w gronie slawistycznym – to główny cel niniejszej książki, która jest pierwszym polskim opracowaniem monograficznym na temat tego doniosłego dzieła. Rozmiary encyklopedii J. Otty, znaczenie kulturowe i prestiż mogą budzić respekt wśród Słowian zainteresowanych swym rodowodem i historią, gdyż dzieło to może stanowić doskonałe źródło wiedzy o narodach słowiańskich oraz ich dorobku cywilizacyjno-kulturowym na tle europejskim. Silne ostatnimi czasy wśród Polaków „cechofilskie lobby”² oraz zainteresowanie „braćmi z południa” i ich językiem mogą stać się sprzyjającą okazją do prezentacji takiego opracowania.

Kolejne cele pracy to możliwie rozległa prezentacja OSN oraz OSNND w szerszym czeskim kontekście – historycznym, polityczno-społecznym i kulturowym, a nawet mentalnościowym i obyczajowym, ukazanie cywilizacyjnego i naukowego zaplecza, które umożliwiło powstanie encyklopedii i zapewniło

² Wspomnijmy tu ciągle rosnącą sympatię Polaków do Czechów oraz niezmienny szacunek dla ich kultury wysokiej (np. muzyka, literatura) i popularnej (np. kino), a także spory sukces rynkowy popularyzatorskich książek Mariusza SZCZYGLA (*Gottland, Zrób sobie raj*), Mariusza SUROSZA (*Pepiki*), popularność internetowych blogów hobbystycznych (<http://czechofil.com/>, <https://www.facebook.com/czechofile>) czy też znaczny wzrost podróży Polaków do Republiki Czeskiej itp. Nie można także pominąć sporej polskiej emigracji zarobkowej do Czech oraz Polaków, którzy osiedlili się tam ostatnio na stałe.

jej sukces. Nie bez znaczenia jest historyczny i obecny odbiór tego dzieła (w tym kontrowersje wokół niego) oraz wpływ, jaki wywarło ono na Czechów zarówno w latach swego powstania, jak i w czasach nam współczesnych. Istotna i kluczowa wydaje się również sama postać inicjatora, protektora i faktycznego twórcy *Słownika naukowego* – Jana Otty, dynamicznego i oddanego swym ideom XIX-wiecznego przedsiębiorcy, przy tym wielkiego patrioty, społecznika oraz animatora życia narodowego i kulturalnego u schyłku czeskiego Odrodzenia Narodowego, który wydał go w okresie, gdy nadszedł „czas zbioru plonów” z nasion posianych przez wielkich budzicieli narodowych dekad wcześniejszych (do których należeli m.in. Josef Dobrovský, Josef Jungmann, František Ladislav Čelakovský, František Palacký) – budzenia się świadomości narodowej i patriotycznej oraz emancypacji Słowian, której następstwem było odrodzenie się bądź powstanie nowoczesnych słowiańskich państw narodowych po pierwszej wojnie światowej. Przy okazji przypomniani zostaną inni nie mniej zasłużeni redaktorzy słownika, w tym pierwszy prezydent Czechosłowacji – Tomáš Garrigue Masaryk, nie tylko ideowy polityk i mąż stanu, lecz także znakomity uczonec.

Ponieważ autorem książki jest językoznawca bohemista, jeden z głównych jej celów to prezentacja i charakterystyka lingwistyczna *OSN* i *OSNND*, czyli leksykograficzna analiza dzieła oraz wieloaspektowy opis języka czeskiego tej wybitnej encyklopedii. Należy podkreślić, że pierwotne dzieło *OSN* stanowi zasadniczy i dominujący obiekt badań, *OSNND* zaś traktowany jest drugoplanowo i uzupełniająco.

Tak sformułowanym celom odpowiada metodologia przyjęta w monografii – jest to analityczna metoda badawcza, która polega na zgromadzeniu, uporządkowaniu (pod względem przydatności źródłowej i merytorycznej), zestawieniu i naukowym opracowaniu prymarnego oraz sekundarnego materiału leksykograficznego, historiograficznego i językowego, dotyczącego problematyki teoretycznej i praktycznej badanego dzieła. Rozważaniom teoretycznym towarzyszy opis obiektu badań, charakterystyka jego makro- i mikrostruktury, analiza ciekawych zjawisk historycznych, kulturowych i językowych oraz wnioski wynikające z badań. Opierając się na skromnych – głównie czeskich – materiałach źródłowych oraz na własnych doświadczeniach częstego użytkownika, a zarazem badacza tego dzieła, autor zaprezentuje oba słowniki J. Otty z historycznego i merytorycznego (naukowego i treściowego) punktu widzenia możliwie szerokiemu gronu odbiorców, przedstawiając ten znaczący projekt encyklopedyczny i opisując jego cechy. Fakty istotne znajdują się w tekście zasadniczym monografii, jednak autor nie szczędzi czytelnikowi informacji dodatkowych, zamieszczanych w przypisach, do których zaliczamy definicje terminów i zjawisk, biogramy postaci historycznych, własne komentarze bohemistyczne oraz informacje dotyczące czeskich realiów i obyczajów, które rozbudowują przekazywaną wiedzę, ale które także z powodów percepcyjnych można pominąć. W opinii autora, jest to działanie przydatne i zasadne naukowo, gdyż tylko w ten

sposób można przedstawić dzieło encyklopedyczne wielowymiarowo, tak by zainteresowało czytelnika niebędącego bohemistą.

Warto wyraźnie podkreślić, że metajęzykiem niniejszego ujęcia jest polszczyzna, jednak w pracy zostaną zamieszczone także oryginalne teksty w języku czeskim i incydentalnie – w angielskim. Dla wygody czytelnika te przytoczenia, a także tytuły, nazwy, pojęcia i terminy będą w większości podawane również w języku polskim. Autor podobnie postępuje z niektórymi terminami polskimi, podając ich ekwiwalent czeski. O innych założeniach i praktycznych rozwiązaniach metodologicznych mowa będzie w kolejnych podrozdziałach *Wstępu*.

Autor przykłada również wagę do graficznego przedstawienia informacji, zamieszczając w niej tabele i zestawienia statystyczne, schematy i grafy oraz ilustracje (zdjęcia, skany lub odpisy oryginalnych dokumentów), co ułatwia lekturę i percepcję wiedzy zaprezentowanej w niniejszej książce. Elementy graficzne znajdują się zarówno w poszczególnych rozdziałach tekstu zasadniczego, jak i w *Aneksie*, zawierającym zdjęcia, rysunki i skany bądź fotografie dokumentów, do których odwołania zawiera tekst główny.

2. Stan badań i źródła bibliograficzne

Po wnikliwej kwerendzie bibliotecznej i internetowej w Polsce i Czechach autor zgromadził wiele pierwotnej i wtórnej literatury przedmiotu, nie zawsze bezpośrednio związanej z badanym dziełem (w tym – pozycje dotyczące analizy stanu czeszczyzny czasów, w których powstały badane dzieła). Nie brak źródeł starszych, sięgających XIX w. i reprezentujących XX w., jednak uwzględniono też kilka nowszych, „klasycznych” polskich i czeskich pozycji bibliograficznych z zakresu leksykologii i leksykografii, a także opracowań historiograficznych. Pełny wykaz wykorzystanych źródeł książkowych i internetowych z rozszerzonym zapisem bibliograficznym znajduje się na końcu książki, w części *Bibliografia i źródła*.

Dwuelementowy *Słownik naukowy Otty* (OSN i OSNND) znaleźć można właściwie w każdej czeskiej bibliotece naukowej lub publicznej, w postaci historycznego pierwodruku z przełomu XIX i XX w. lub fotoreprintu z lat 90. XX w., czy też w wersji zdigitalizowanej na CD. Pełna wersja *Słownika naukowego Otty* dostępna jest także w formie elektronicznej w Internecie, na stronach czeskich i zagranicznych instytucji naukowych. Nie bez znaczenia jest fakt, że – jak zapewniają respondenci (i co można zaobserwować także w czeskich mass mediach) – w Czechach mimo upływu czasu jest to nadal bardzo popularne i jednocześnie prestiżowe źródło encyklopedyczne, do którego większość użytkowników dociera obecnie za pośrednictwem Internetu.

Jak już wspomniano, w czeskiej bibliografii naukowej brakuje kompleksowych opracowań monograficznych na temat dorobku czeskiej i czechosłowa-

ckiej encyklopedystyki, a w szczególności OSN i OSNND, nie licząc nowszych prac publicystycznych: Dagmar Hartmannovej (*Historie československé encyklopedistiky do 1945 r. oraz Historie československé encyklopedistiky 1945–1995*), Františka Koláře (*Jan Otto – knihtiskař a nakladatel*), Aleša Zacha (*Stopami pražských nakladatelských domů. Procházka mizející paměti českých kulturních dějin*) czy Právoslava Kneidla (*Z historie evropské knihy. Po stopách knih, knihtisku a knihoven*). Kwerenda wykazała, że nie ma ani czeskich, ani polskich szczegółowych opracowań językoznawczych na temat słowników J. Otty, co pozwala sądzić, że prawdopodobnie tego typu prace dotychczas nie powstały.

Podobna sytuacja dotyczy źródeł internetowych. Hasła *Ottův slovník naučný* i *Ottův slovník naučný nové doby* generują wiele wyświetleń odsyłaczowych w czeskich i obcych wyszukiwarkach, głównie w popularnej i „wszechwiedzącej”, lecz z naukowego punktu widzenia – mało wiarygodnej Wikipedii³. Są to przeważnie przekierowania na elektroniczną wersję OSN lub OSNND (kompletny cyfrowy skan poszczególnych stron dzieła), strony internetowe zawierające informacje bibliograficzne i katalogowe bibliotek, oferty internetowych księgarń i antykwariatów oraz treści uzupełniające dotychczasową wiedzę w niewielkim zakresie – a więc materiały przy pracy nad niniejszą monografią przydatne w niewielkim stopniu. Dała się zauważyć wtórność i powtarzalność większości informacji i materiałów (wręcz kopiowanie niezweryfikowanych merytorycznie treści bez odniesień źródłowych), co jest powszechnym negatywnym zjawiskiem w ogólnoświatowym Internecie. Rzecz jasna, przydatność informacyjna takich źródeł jest minimalna, a ich rzetelność naukowa – wątpliwa.

3. Układ pracy, praktyczne rozwiązania redakcyjne i wykaz skrótów

Jak wspomniano wcześniej, tytuł monografii oraz jej struktura są z sobą skorelowane, aby w sposób logiczny i optymalny wprowadzić czytelnika w tematykę badań i zasady opisu dzieła leksykograficznego (aparatury pojęciowej, typologia), a także prezentacji oraz charakterystyki OSN i OSNND, lokując badane dzieło na tle czeskiej historii, w szerokim kontekście kulturowym czeskiego i czechosłowackiego życia społecznego oraz twórczości intelektualnej. Dorobek encyklopedyczny omawianej epoki został możliwie wyczerpująco zaprezentowany oraz scharakteryzowany pod względem leksykograficznym i językowym.

³ Czeskiej wersji Wikipedii – encyklopedii elektronicznej *on-line* redagowanej przez czeskojęzycznych użytkowników Internetu – został poświęcony jeden z podrozdziałów niniejszej monografii. Należy podkreślić, że przy pisaniu niniejszego opracowania autor opierał się przede wszystkim na drukowanych źródłach naukowych i popularnonaukowych, jednakże ze wspomnianego medium internetowego (portalu Wikipedii) korzystał w trakcie poszukiwania materiałów ilustracyjnych, głównie zdjęć i rycin zamieszczonych w części końcowej – *Aneksie*.

Układ pracy znalazł szczegółowe odzworowanie w spisie treści. Książka składa się z sześciu części: wstępu, czterech rozdziałów merytorycznych oraz zakończenia, zawierającego syntetyczne konkluzje i komentarz końcowy. Monografię zamykają: aneks, który zawiera ilustracje (zdjęcia i skany, ewentualnie odpisy oryginalnych dokumentów), materiały uzupełniające i techniczne: bibliografia, alfabetyczny indeks rzeczowy i osobowy, streszczenie w języku czeskim i angielskim.

Rozdział pierwszy, zatytułowany *Wprowadzenie*, zawiera aparat pojęciowy i terminologię leksykograficzną, którą autor będzie się posługiwał w swojej monografii. Następnie autor podaje definicje pojęć: „słownik” oraz „encyklopedia” („leksykon”) oraz szczegółowo charakteryzuje encyklopedię jako szczególny typ słownika. W tym rozdziale znajdziemy także zarys dziejów światowej encyklopedystyki, ze szczególnym uwzględnieniem wkładu uczonych słowiańskich w tej dziedzinie, jak również tabelę systematyzującą największe encyklopedie narodowe (w tym czeskie).

Rozdział drugi, zatytułowany *Czeski i czeskosłowacki dorobek encyklopedyczny*, stanowi historyczny przegląd tradycji leksykograficznych tego typu na ziemiach czeskich w trzech przedziałach czasowych: 1) twórczość encyklopedyczna do XVIII w., 2) nowoczesna XIX- i XX-wieczna encyklopedystyka czeska i czeskosłowacka oraz 3) współczesne encyklopedie czeskie. W każdym z podrozdziałów omówione zostały znaczące publikacje tego charakteru, dodatkowo scharakteryzowano czeską Wikipedię, porównując ją z jej wersją polską. W rozdziale tym zawarte zostały także dane statystyczne dotyczące tych leksykonów.

Rozdział trzeci, noszący tytuł *„Ottův slovník naučný” jako czeska encyklopedia narodowa*, poświęcony jest w całości temu dziełu i jego twórcom. Opisuje założenia i historię tego doniosłego projektu encyklopedycznego, następnie powstanie obu kolejnych edycji OSN i OSNND oraz trudne losy OSNND w czasie drugiej wojny światowej (Protektorat Czech i Moraw) i bezpośrednio po niej (komunistyczna Czechosłowacja). Rozdział zamykają uwagi na temat znaczenia dzieła dla kultury umysłowej Czechów.

Ostatni, czwarty rozdział monografii, pt. *Charakterystyka leksykograficzna i językowa „OSN” oraz „OSNND”*, stanowi opis tychże, ze szczególnym uwzględnieniem makro- i mikrostruktury *Słownika naukowego Ottý* oraz obcojęzycznych zapożyczeń, zwłaszcza słowianizmów (zapożyczeń innosłowiańskich). Zamieszczone tu zostały także wiadomości na temat czynników historycznojęzycznych i socjolingwistycznych, mających wpływ na powstanie oraz na odbiór OSN i OSNND.

Pracę zamykają *Podsumowanie i wnioski*, w których autor w syntetyczny sposób konkluduje swoje badania.

Aby osiągnąć zamierzone cele, autor musiał przyjąć i konsekwentnie stosować w monografii pewne praktyczne rozwiązania redakcyjne. Oto najważniejsze z nich:

- 1) używane będą wymiennie ekwiwalentne czeskie i polskie nazwy przedmiotu badań, tytułu dzieła *Ottův naučný slovník*, np.: *Slovník naukowy Otty*, rządziej: *Slovník J. Otty*, encyklopedia J. Otty, leksykon J. Otty, często stosowany będzie skrót nazwy: *OSN* (zamiast *Ottův slovník naučný*), *OSNND* (*Ottův slovník naučný nové doby*), czy też *Slovníki J. Otty* lub połączenie *OSN* i *OSNND*, oznaczające dwuelementowe dzieło słownikowe Jana Otty (pierwotne wydanie wraz z jego późniejszą kontynuacją suplementową);
- 2) wszystkie cytaty z opracowań teoretycznych i historycznych będą oznaczane kursywą, natomiast cytaty zwartych tekstów z *OSN* lub *OSNND* (z wyjątkiem pojedynczych haseł/leksemów), tj. artykuły hasłowe, przedmowy i komunikaty redakcji, będą oznaczane pismem prostym, lecz charakterystyczną dla tych słowników czcionką/krojem pisma Bookman Old Style;
- 3) przy leksemach i ich kombinacjach w nawiasie kwadratowym⁴ podawane będzie polskie tłumaczenie (ekwiwalent) czeskiej nazwy, co dotyczyć będzie tytułów dzieł, nazw instytucji, funkcji, pojęć, terminów itp., np.: *Ottův slovník naučný* [*Slovník naukowy Otty*], *Ottovo nakladatelství*/Nakladatelství J. Otto [Wydawnictwo J. Otto], *frekvenční slovník* [słownik frekwencyjny], a także nazwy czeskich miejscowości mających historycznie utrwaloną polską wersję, która będzie odpowiednio deklinowana, np. w Czeskich Budziejowicach [České Budějovice]; w nawiasie zwykłym podawane będzie znaczenie (lub treść) danej jednostki leksykalnej (wyrazu słownikowego), np. *koň* [*kůň*] ('przrzęd gimnastyczny');
- 4) w nawiasie kwadratowym umieszczane będą lapidarne informacje lub komentarze autora (np.: [puste miejsce], [godło państwowe]) ewentualnie pominięcia w cytatach fragmentów tekstu (znak [...]); nawias kwadratowy stosowany będzie także w zapisie notek bibliograficznych przywołanych dzieł;
- 5) przy imionach i nazwiskach autorów dzieł lub wybitnych postaci historycznych pierwsza wzmianka zawierać będzie pełną wersję imienia (imion), natomiast kolejne przywołania – tylko inicjały imion;
- 6) daty zapisywane będą cyframi arabskimi według jednego formatu, np.: 20.01.2013;
- 7) biogramy wybitnych postaci, zamieszczone w przypisach, będą zbudowane według jednakowego schematu;
- 8) notki bibliograficzne, zamieszczone w przypisach, będą miały skrócony zapis według klasycznego schematu, tj.: inicjał (inicjały) imienia i nazwisko autora pisane kapitalikami, po dwukropku tytuł dzieła, W: tytuł dzieła zbiorowego lub w cudzysłowie tytuł czasopisma, inicjał imienia i nazwisko

⁴ W tym przypadku odmiennie od powszechnie przyjętych reguł opisu lingwistycznego – zamiast tradycyjnego zapisu fonetycznego leksemu.

redaktora lub tłumacza, rocznik czasopisma, miejscowość i rok wydania, strona (zakres stron), np.: B. HAVRÁNEK: *Vývoj spisovného jazyka českého*. V: *Československá vlastivěda*, řada II. *Spisovný jazyk český a slovenský*. Praha 1936, s. 1–144; M. KOMÁREK: *Velká vědy cisterna*. „Reflex” [Praha] 2005, roč. 16, č. 37, s. 4 (kompletne dane bibliograficzne dzieła, wraz z pełnym imieniem autora i nazwą wydawcy lub wydawnictwa, zostały zamieszczone w części końcowej pt. *Bibliografia i źródła*);

- 9) jedynie w odniesieniu do OSN i OSNND uproszczona lokalizacja bibliograficzna hasła, artykułu hasłowego lub cytatu z OSN (ewentualnie OSNND) będzie zamieszczana w nawiasie zwykłym, gdzie obok numeru tomu zapisanego cyframi rzymskimi (ewentualnie tom wraz z numerem księgi) oznaczone zostaną strony, np. *pumpa* (XX/992, II 2/1055);
- 10) adresy bibliograficzne źródeł internetowych podawane będą w klasycznym zapisie adresu domeny lub strony internetowej <http://www>, wraz z datą ostatniego wyświetlenia, np.: <http://www.reflex.cz/Clanek30828.html>. [Dostęp: 20.01.2013];
- 11) w wypadku ponownego cytowania dzieła w kolejnych przypisach, w notce bibliograficznej, przyjęto odnośnik *Ibidem* z numerem strony;
- 12) źródło bibliograficzne informacji i komentarzy zawartych w przypisie zostanie podane w nawiasie na końcu przypisu.

Z uwagi na powtarzalność cytowań pewnych tytułów dzieł słownikowych, w pracy przyjęto następujące skróty, które występują w tekście głównym oraz przypisach lub notkach bibliograficznych oraz w *Indeksie rzeczowym*:

E PWN	–	<i>Encyklopedia PWN</i> ,
EJO	–	<i>Encyklopedia językoznawstwa ogólnego</i> ,
KSN	–	<i>Komenského slovník naučný</i> ,
MČE	–	<i>Malá československá encyklopedie</i> ,
mSN	–	<i>Malý slovník naučný</i> ,
MSN	–	<i>Masarykův slovník naučný</i> ,
NVISN	–	<i>Nový velký ilustrovaný Slovník naučný</i> ,
OSN	–	<i>Ottův slovník naučný</i> ,
OSNND	–	<i>Ottův slovník naučný nové doby</i> ,
PSN	–	<i>Příruční slovník naučný</i> ,
RSN	–	<i>Riegrův slovník naučný</i> ,
SC-P/Č-PS	–	<i>Słownik czesko-polski / Česko-polský slovník</i> ,
SJP PWN	–	<i>Słownik języka polskiego PWN</i> ,
SSČ	–	<i>Slovník spisovné češtiny (pro školu a veřejnost)</i> ,
SSJČ	–	<i>Slovník spisovného jazyka českého</i> ,
SWOiZO	–	<i>Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych</i> ,
USJP PWN	–	<i>Uniwersalny słownik języka polskiego PWN</i> ,
VEDid	–	<i>Diderot. Všeobecná encyklopedie v osmí svazcích</i> ,
VEUn	–	<i>Všeobecná encyklopedie Universum</i> .

* * *

Autor zdaje sobie sprawę z ogromu badanej problematyki, interdyscyplinarności i złożoności materiału oraz określonej, nieprzekraczalnej objętości prezentowanej monografii. Okoliczności te narzuciły mu pewne obiektywne ograniczenia w ujęciu tematu i zmusiły go do potraktowania niektórych zagadnień w sposób dość ogólny. Autor wyraża nadzieję na zrozumienie czytelników oraz z zainteresowaniem przyjmie ich uwagi czy podpowiedzi inspirujące do dalszych poszukiwań, badań i analiz. Jednocześnie pragnie podziękować wszystkim życzliwym osobom w Polsce i Czechach, które udzieliły mu pomocy w trakcie pracy nad niniejszą monografią, poświęcając swój czas na konsultacje merytoryczne i językowe⁵.

⁵ Szczególne podziękowania należą się pp.: Jiřiemu Damborskiemu, Jiřiemu Fiali, Marii Pałuch, Weronice Pałowicz, Marii Sobotkovej oraz Andrzejowi Bilickiemu, Dorocie Dobrew, Jiřiemu Murycowi i Januszowi Sroce.

Indeks osobowy*

- Agasse Henri 46
Albert, św. 45
Alembert Le Rond Jean d' 42
Alsted Johann 34, 45
Andronikos z Rodos 44
Arbes Jakub 59, 86
Arouet François-Marie (Volter) 223, 42
Augé Claude 48
Augé Paul 48
- Bacon Roger 45, 46
Balbín Bohuslav 135
Ballo Ivan 94
Bartoš František 140
Bass Eduar 145, 146
Bayer František 108
Bayle Pierre 46
Beblavý Ján 94
Bednařík František 67, 210
Beľ Matej 53 (54)
Benda Jiří 59
Beneš Edvard 84, 90
Bernolák Anton 94
Berthelot Marcellin 47
Borový František 59, 215
- Borový Klement 93, 108, 204, 205
Botta Ján 94
Bouda Cyril 59
Breton André François le 42
Brockhaus Friedrich Arnold 42,
46–48, 51, 56, (47, 48, 50, 61, 175,
223, 224, 226)
Brousil Antonín Martin 69
Budislav 89
- Čapek Josef 145
Čapek Karel 145
Čapek-Chod Karel Matěj 145
Čech Svatopluk 59
Čelakovský František Ladislav 9, 55,
58, 109, 141, 186
Čelakovský Jaromír 93, 204
Čermák František 18, 22, 23, 207,
207, 214
Čermák Jan 73, 214
Čermák Petr 82, 208, 214
Černík Oldřich 70
Chambers Ephraim 46
Chmielowski Benedykt 51
Chodkiewicz Aleksander 155, 183

* W indeksie pominięto nazwiska będące hasłami słownikowymi. Gdy nazwisko bez imienia (lub imion) użyte jest w tytule dzieła lub nazwie instytucji (np. wydawnictwa), odnośne strony podane są w nawiasie.

- Chotek Karol hr. 56, 57
 Comenius 55, 67, 116, 175
 Condillac Étienne Bonnot de 42
 Courtenay Baudouin de 155
 Cvitinger Dávid 53
- Daniel Adam z Veleslavína 140
 Diderot Denis 42, 46 (5, 14, 71–73,
 175, 208, 215, 224, 228, 233)
 Dobrovský Josef 9, 109, 135, 136, 141,
 187
 Dobšinský Pavel 94
 Dolenský Antonín 66, 67, 210, 212
 Drda Jan 152
 Dubček Antonín 70
 Durdík Josef 93, 139, 140, 194
 Durych Jaroslav 145
 Dvořák Antonín 59, 142
 Dvořák Jan 135, 138, 140, 143–146,
 214
 Dvořák Rudolf 93, 176, 193, 205
- Efron Ilia Abramovič 48
 Enler Josef 91
 Erben Karel Jaromír 58, 62, 109, 140,
 178, 186
 Ersch Johann 47, 168, 201
 Ertl Václav 142, 187
- Febvre Lucien 49
 Feistmantel Otakar 93, 204, 205
 Florian Josef 59
 Fonberg Ignacy 155
 Fagner Jaroslav 69
 Franzl Karl 64
 Furetière Antoine 46
- Gašperík Július 94
 Gašparíková Želmíra 94
 Gebauer Jan 58, 136, 140–142, 145,
 181, 187, 208, 212
 Gentile Giovanni 48
- Gindely Antonín 62
 Goll Jaroslav 91, 136, 141
 Göllnerová Alžbeta 94
 Grégr Eduard 62
 Gruber Johann 47, 168, 201
- Halas František 145
 Hanka Václav 62, 89, 92, 136, 137, 141,
 186, 209
 Harris John 46
 Hašek Jaroslav 145, 152
 Hattala Martin 94, 135, 136, 140, 141
 Havránek Bohuslav 14, 144, 146, 209,
 214, 215
 Havránek Jan 99, 136
 Helvétius Claude Adrien (Helwe-
 cjusz) 42
 Helwecjusz (C.A. Helvétius) 42
 Heyduk Adolf 59, 86
 Hippias(z) z Elidy 41
 Hněvkovský Šebastián 136
 Holan Vladimír 145
 Holbach Paul Henry Thiry d' 42
 Hollý Ján 94
 Honorius z Autunu 54, 175
 Honzl Jindřich 64
 Horáková-Gašparíková Anna 94
 Horálek Karel 69
 Hostinský Otakar 204
 Hronský Josef Cíger 94
 Hrubín František 145
 Hujer Oldřich 142, 146, 209, 214
 Hurban Jozef Miloslav 94
 Hurban Vajanský Svetozár 94
- Izydor, św. 41, 45
- Jakobson Roman 144
 Janáček Leoš 59
 Jasiutowicz Krzysztof 77
 Jaucourt Charles de 42
 Jirásek Alois 59, 86, 99

- Jireček Konstantin 91
 Jochym Paweł 77
 Jungmann Josef 9, 19, 55, 57, 89, 109,
 135, 136, 138, 140, 147, 150–152,
 155–157, 169, 175, 178, 180–183, 187,
 210, 212, 214
 Jůzlová Jana 73

 Kaizl Josef 136
 Kalinčiak Ján 94
 Kalousek Josef 91
 Kampelík František Cyril 139
 Kangxi 46
 Kapella 41, 45
 Karasová Jiřina 67, 210
 Kasjodor 41, 45
 Kepřt Josef 66
 Klaret 54, 175
 Klicpera Václav Kliment 141
 Klos Elmar 64
 Kmeť Andrej 53
 Knapp Victor 69
 Kober Ignác Leopold 57, 60, 61, 175,
 214
 Kočí Bedřich 59, 61, 66, 73, 211, 226
 Kolářík Jaroslav 97
 Kollár Ján 53, 187
 Komeniusz 55
 Komenský Jan Amos 19, 45, 67, 68,
 87, 94, 116, 136, 168, 175, 185, 201,
 212, 231
 Kopaliński Władysław 7, 19, 210
 Korabinský Matej Ján 53
 Kořán Josef 93, 176, 205
 Kotarbiński Tadeusz 49, 52
 Kott František Štěpán 146
 Kotyška Václav 93
 Kovács Ondrej 94
 Kramář Karel 136
 Krásl František 93, 204, 205
 Krásnohorská Eliška 59, 83, 217
 Kreibich Karel 64

 Krejčí Jan 62
 Krzyżanowski Julian 155
 Kuzmány Karol 62
 Kvačala Ján 94, 194
 Kvasil Bohumil 70, 211

 Laichter Jan 59
 Larousse Pierre Athanase 47 (42,
 47–50, 109, 226–228)
 Latini Brunetto 45
 Linda Josef 92
 Linde Bogumiř Samuel 56, 109, 140,
 154, 156, 183
 Ludovici Carl 46

 Mácha Karel Hynek 57, 186
 Mádl Karel Boromejský 48, 96, 176,
 194
 Maixner Emerich 93, 204, 205
 Majerová Marie 145, 152
 Malovec Miroslav 78
 Malý Jakub Josef Dominik 58, 62, 89,
 90, 109, 176, 193, 200, 203, 214
 Marek Antonín 55, 136, 138, 187, 211
 Masaryk Tomáš Garrigue 9, 63, 64,
 84, 90, 91, 92, 93, 101, 102, 108,
 136, 141, 176, 177, 193, 203, 204,
 208, 210, 232, 233 (5, 14, 19, 53, 61,
 63–65, 175, 210, 211, 227, 229, 230)
 Masaryk Jan 91
 Menclová Dobroslava 94
 Monteskiusz Karol Ludwik 42
 Meyer Joseph 47
 Montesqieu Charles Louis de
 (K.L. Monteskiusz) 42
 Monzie Anatole de 49
 Moréri Louis 45
 Mukařovský Jan 144, 146, 215

 Nejedlý Jan 136
 Nejedlý Vít 99
 Nejedlý Vojtěch 136

- Nejedlý Zdeněk 99
 Němec Bohumil 48, 97, 98, 142, 168,
 176, 194
 Neruda Jan 59
 Nezval Vítězslav 64, 145

 Oczapowski Jan 155
 Olbracht Ivan 145, 152
 Olbracht Jan 145, 151
 Orgelbrand Samuel 7, 51, 109
 Osiński Józef Herman 154
 Otto František 82
 Otto Jan 6, 7, 11, 47, 82–89, 91–93, 102,
 188, 193, 205, 210, 213, 215–217,
 228 (6, 13, 60, 81, 85, 87, 88, 91,
 94–97, 100, 109, 114, 142, 167, 169,
 176, 177, 189, 198, 202, 207–211,
 213, 215–217, 229, 233, 237–240)
 Ottová Kateřina 82
 Ottová (Pospíšilová) Milada 83

 Palacký František 9, 55–58, 61, 62,
 87, 102, 109, 116, 135, 138, 140, 175,
 178, 181, 186, 210, 213
 Palacký Jan 62, 93
 Palkovič Juraj 136
 Panckoucke Charles 46
 Paulíny Eugen 94
 Pekař Josef 102, 209
 Pelcl Frantisek Martin 135, 136
 Pilát Albert 69
 Plech Ján 53
 Pliniusz Starszy 41, 44
 Podlipská Sofie / Žofie 59, 83
 Podlipský Josef 62
 Poláček Karel 145
 Pospíšil Jan 83, 85
 Pospíšilová (Ottová) Milada 83
 Pravda Václav 89
 Presl Jan Svatopluk 57, 109, 135, 138,
 150–152, 154–156, 169, 175, 178,
 180, 182, 183, 187, 209, 212, 213

 Presl Karel Bořivoj 135, 138, 150, 151,
 154, 180, 182, 209, 213
 Procházka František 135
 Procházka Vladimír 64, 69, 214
 Puchmajer Antonín Jaroslav 136, 140
 Pujmanová Marie 145
 Purkyně Jan Evangelista 55, 62, 109,
 138, 178, 181, 186

 Quesnay François 42

 Rádl Emanuel 63, 64, 209, 211 (213)
 Rais Karel Václav 59
 Reuss Gustav 152, 154
 Řezáč František 62
 Rezek Antonín 91
 Rieger František Ladislav 57, 60–62,
 65, 84, 89, 178, 188, 199, 214 (58,
 60–62, 109, 114, 134, 137, 138, 175,
 178, 180, 213)
 Říman Josef 70, 211
 Rizner Ludovít 53, 94
 Rosa Václav Jan 141
 Rousseau Jan Jakub 42

 Sabina Karel 58
 Šafařík Pavel Josef 135, 137, 139, 187,
 214
 Šalda František Xaver 93
 Schratt Katharina 103
 Sedláček Josef Vojtěch 138, 181
 Sentiváni Martin 53 66
 Šídl František 69
 Šík Ota 85
 Šimáček František 85
 Skalić de Lika Pavao 34, 41, 45
 Škultéty August Horislav 94
 Sládek Josef Václav 59, 86
 Sládkovič Andrej 94
 Smetana Bedřich 69, 99
 Smetánka Emil 142, 146, 209, 214
 Šmilauer Vladimír 137, 146, 214

- Smrkovský Josef 70
Sobotka Primus 93, 176, 193, 203, 205
Socháň Pavel 94
Šolin Josef 93, 204, 205
Speuzyp 44
Šrámek Fráňa 145
Šrámek Jan 99
Strejček Ferdinand 142
Studnička František Josef 93, 109,
168, 177, 194, 202, 204, 205
Štulc Václav Svatopluk 62
Štúr Ludovít 94, 116
Světlá Karolina 59, 83, 86
Svoboda Ludvík 69
Svoboda František Xaver 59
Svolinský Karel 97

Śniadecki Jędrzej 154, 155, 183

Tablic Bohuslav 53
Teige Karel 64
Těsnohlídek Rudolf 145
Thám Karel Ignác 135
Tobolka Zdeněk Václav 64, 211
Tomasz, św. 45
Tomek Václav Vladivoj 62, 91, 136,
204
Tomsa František Jan 135, 136
Topič František 59, 84, 211, 217 (209,
210)
Trávníček František 141, 145, 146,
209, 215
Třebízský Václav Beneš 59

Turgot Anne Robert Jacques 42
Tyl Josef Kajetan 57, 89, 186
Tyrš Miroslav 88, 139

Uhlár Rudolf 94
Ursíny Michal 94

Václavek Bedřich 64
Valaský Pavel 53
Vančura Josef 108
Vančura Vladislav 145
Váša Pavel 65, 146, 215
Vilímek Jan 186
Vilimek Josef Richard 59, 84, 212
Vítek Antonín 77
Vlček Jaroslav 94, 142, 194
Vodička Felix 69
Vrchlický Jaroslav 59, 86
Vrtátek Antonín 62

Warron Terencjusz 41, 44
Weil Jiří 64
Weingart Miloš 144, 146, 209, 214,
215
Wenig Jaromír 59
Wincenty z Beauvais 45
Wojnowski Jan 50, 52
Wolter (François-Marie
Arouet) 42, 219

Zedler Johann 46
Zubatý Josef 142, 187
Žídek Pavel 54, 175

Indeks rzeczowy*

- absolutyzm Bachowski 58
abstrakcyjność 170
Academia (wydawnictwo) 61, 70, 207–209, 210–216
afiks 110
Agrární strana 97
akademický slovník 213
Allgemeine Enzyklopädie der Wissenschaften und Künste 47
Almanach literacki Otty 88
alolex 22, 23
analogická oprava 136
aparát pojęciowy 5, 11, 12, 17
aproksymat 157
archaizm 30, 33, 135, 143, 151, 155–157, 230
archileksem [*archilexém*] 23
Argo (wydawnictwo) 71, 100, 210
artes liberales 41, 43
artykuł hasłowy 6, 13, 20, 22, 29, 32, 39, 54, 62, 67, 70, 74, 76–78, 91, 94, 98, 103, 105, 107, 108, 110, 113, 114, 119, 130, 166, 168, 176–179, 183
„Atheneum” (czasopismo) 90
Ausgleich 58
Austro-Węgry 58, 61, 83, 85, 90, 101, 147, 149, 163, 182, 183
A-Z encyklopedia popularna PWN 52
back matter 20
Bank Przedsiębiorczości 83
baza danych językowych 21
Bertelsmann 72
„Beseda lidu” (czasopismo) 88, 89
bezokolicznik 79, 113, 143
Bible kralická 136
Biblia Kralicka 136
bibliografia (i źródła) 6, 10, 12, 14, 27, 115, (207–217)
Bibliographisches Institut 42, 47, 109
Biblioteka Narodowa Republiki Czeskiej 62
biografický slovník 32
biogram 9, 13, 32, 52, 61, 70, 74, 75, 94, 98, 99, 102, 103, 106, 115, 121, 126, 133, 163, 165, 177, 179, 180
body of the dictionary 20
Bolszaja sowietskaja encykłopedija 48
Bookman Old Style 13, 27, 107, 114, 178
Britannica & Corp. 49
Britannica Book of the Year 49

* Uwaga: w indeksie uwzględniono tylko tytuły (skrótów) słowników i dzieł o charakterze encyklopedycznym

- Brockhaus Enzyklopädie* 50
Brockhaus Enzyklopädie Jahrbuch 50
 brus 87, 135, 141, 142, 228, 230
 budowa artykułu hasłowego 6, 113
- CD 10, 24, 26, 27, 29, 43, 52, 61, 72, 75,
 89, 95, 100, 102, 106, 120, 177, 198
 ČEDOK 144
 cesarstwo Austro-Węgierskie 58, 85
 Česká akademie pro vědy, slovesnost
 a umění 58
 Česká akademie věd a umění 146
 Česká grafická Unie 84, 85, 208
 Česká národní encyklopedie 90, 237
 Česká strana lidová-pokroková/reali-
 stická 90
 Československá akademie obcho-
 dní 83
 „Československá republika” (czaso-
 pismo) 63
 Československé légie 90
 Československo 65, 67
 Československý kompas (wydawni-
 ctwo) 61, 63, 64, 211
 Československý rozhlas 144
 Český národní korpus (ČNK) 19, 224
 Český rozhlas 144
Compendium philosophiae 45
Conspectus reipublicae litterariae in
Hungaria 53
Conversations-Lexikon 46, 47, 61, 226
Corpus Aristotelicum 41, 44
cosmic compendium of knowledge 50
 Crowell-Collier Company 49
Curiosiora et selectiora variarum scien-
tiarum miscellanea 53
 czasownik zwrotny 110
 Czechosłowacja 9, 12, 52, 64, 66, 67, 69,
 70, 71, 81, 85, 90, 91, 97, 99, 176, 177,
 181, 193
 Czechosłowacka Akademia Nauk
 (ČSAV) 69, 70
- Czechosłowacki kompas (wydawni-
 ctwo) 63
 Czechosłowiańska Akademia Han-
 dlowa 83
 Czeska Akademia dla Nauki, Litera-
 tury i Sztuki 58
czeska encyklopedia narodowa 6, 12, 77,
 81, 90
 Czeska Partia Ludowo-Postępowa/
 Realistyczna) 90
 Czeska Unia Graficzna 84, 85
 Czeski Korpus Narodowy (ČNK) 19
 Czeska Akademia Nauk i Sztuk 146
 czeszczyzna odrodzeniowa 135, 182
 człón definiujący 127, 132
- Das Bertelsman Lexikon* 73, 47
Das grosse Conversations-Lexicon... 47
De nuptiis Philologiae et Mercurii 41, 45
 definicja 5, 6, 9, 12, 17, 18, 21, 24, 26–28,
 32, 34, 35, 37, 43, 46, 66, 91, 113, 119–
 133, 178, 180, 207
 definicja cząstkowa 127, 128
 definicja deiktyczna 128
 definicja encyklopedyczna 129, 130
 definicja kognitywna 130, 207
 definicja leksykograficzna 129
 definicja logiczna 129
 definicja nominalna 128
 definicja ostensywna 128, 130
 definicja realna 128, 130, 180
 definicja realnoznaczeniowa 126, 130,
 132
 definicja równościowa 127, 128, 130,
 132, 180
 definicja słownikowa 32, 129, 130
 definicja terminologiczna 130
 definicja zakresowa 126
definiens 127, 132
 definiowanie 6, 17, 26, 113, 121, 124,
 125, 128–130, 208, 212
Der Kleine Brockhaus 47

- desygnat 38, 121, 126, 128–130
 dialekt terytorialny 140, 181
 dialektyzm 147, 151, 182
dictionary making 18
dictionary research 18
Dictionnaire historique et critique 46
Dictionnaire universel... 46
 Diderot 5, 14, 42, 46, 71–73, 175, 208, 215, 219, 228, 233
Disciplinarum libri IX 41, 44
doba temna 55, 134, 180
 Dom Wydawniczy OP 72
 Dorling Kindersley (wydawnictwo) 75
 DVD 26, 29, 43, 52, 75
dvojazyčný slovník 31
 dykcjonarz 33
Dyplom październikowy 58
 dysertacja 27
 dzieło leksykograficzne 8, 11, 17, 25, 51

 EP PWN 52
 E. i J. Gréger (wydawnictwo) 82
 egzemplifikacja 6, 24, 133
EJO 14, 23, 120, 123, 127, 166
 ekwiwalent 7, 10, 13, 21, 22, 24, 31, 33, 57, 74, 89, 120, 121, 138, 139, 141, 144, 147, 157, 179, 181
 elektroniczny tłumacz 29
Elucidarium (Lucidář) [Rozmowa z Bogiem o świecie] 54
 emocjonalność 125
Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti 48
Encyclopaedia Americana 44, 47, 48
Encyclopaedia Beliana 54
Encyclopaedia Britannica 42, 44, 46–49, 101, 109, 149, 176, 182, 225, 228
Encyclopaedia Britannica (bicentenary edition) 49, 64
Encyclopaedia Britannica (Cambridge issue) 48
Encyclopaedia Britannica Inc. 42, 46

Encyclopaedia Judaica 49
Encyclopaedia septem tomis distincta 34, 45
Encyclopaedia universalis 50
Encyclopaediae seu Orbis disciplinarum... epistemon 34, 42, 45
Encyclopédie de la Pléiade 49
Encyclopédie française 49
Encyclopédie méthodique, ou par ordre de matières 46
Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers... 42, 46
 encyklopedia 1, 3, 5–9, 11–14, 17–18, 21, 22, 24–27, 32–58, 60–62, 63–66, 68–78, 81, 82, 85, 87, 89–103, 105–107, 109–114, 119–121, 123, 126–130, 133, 134, 138, 140, 149, 163, 167, 168, 173–177, 179, 180, 183, 200, 208, 211, 212, 216, 217, 223–225, 227, 228, 230, 233
 encyklopedia artykułowa 36
 encyklopedia artykułowa (makropedia) 36, 46–49
Encyklopedia Czechy 75
 encyklopedia hasłowo-artykułowa (mikropedia) 36, 48
Encyklopedia językoznawstwa ogólnego 14, 123, 208
 encyklopedia krajoznawcza 35
 encyklopedia mała 36
Encyklopedia młodzieży czechosłowackiej do użytku szkolnego i domowego 66
 encyklopedia monotematyczna 35
 encyklopedia ogólna 34, 35, 41
 encyklopedia ogólnodefinicyjna 106, 177
 encyklopedia opisowa 106
 encyklopedia podręczna 36
 encyklopedia popularna 36, 223
Encyklopedia popularna PWN 52, 223

- encyklopedia powszechna 7, 32, 34, 36, 37, 41, 46, 49, 51, 71, 72, 76, 82, 89, 106, 107, 109, 110, 120, 174, 177
- Encyklopedia powszechna* 7, 71, 72
- Encyklopedia powszechna PWN* 39, 49, 52, 212
- Encyklopedia Powszechna Ultima Thule* 52
- Encyklopedia PWN* 14, 34, 40, 41, 43, 50, 58, 126, 128, 217
- Encyklopédia Slovenska* 54
- Encyklopedia Słowacji* 54
- encyklopedia specjalistyczna 34, 35, 41, 45
- encyklopedia szkolna 36
- encyklopedia średnia 36
- encyklopedia uniwersalna 26, 32, 34, 37, 47, 49–52, 54, 55, 60–62, 76, 77, 119, 120, 130, 168, 174, 175, 179, 180
- Encyklopedia wiedzy ogólnej Otty* 100, 177
- encyklopedia wielka 36
- encyklopedické heslo* 21
- Encyklopedický dům* (wydawnictwo) 71
- Encyklopedický slovník* 71, 137
- encyklopedický slovník* 28, 32, 39
- Encyklopedický ústav SAV* 54, 216
- Encyklopedie Česko* 75
- Encyklopedie československé mládeže pro školu a dům* 66
- encyklopedystyka 5, 7, 11, 12, 18, 40, 44, 45, 52, 60, 62, 68, 70, 81, 175, 185
- encyklopedyści 42, 43, 79, 148, 174, 188
- Encyklopedičeskij slovar* 48
- enkýklios paidéia* (ἐγκύκλιος παιδεία) 44
- Etnograficzna Wystawa Czechosłowacka (1895) 84
- Etymologiarum seu originum...* 45
- Euromedia Group (wydawnictwo) 73, 74
- Euromedia Group Odeon 71
- Februarpatent* 58
- Field Enterprises i Grollier Educational Corporation 49
- Fischer Lexika 49
- Flores 32
- fonem 18
- fotoreprint 10, 24, 47, 71, 95, 100, 102, 106, 175, 198
- frazem 23, 24, 30
- frazém* 23
- frekvenční slovník* 13
- front matter* 20
- funkcja komunikacyjna 172, 184
- funkcja kumulacyjna 172, 184
- funkcja poznawcza 172, 184
- generace buřičů* 59
- pokolenie buntowników i wicherzy-cieli 59
- Geograficko-historický a tovarový lexikón Uhorska* 53
- Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn* 53
- glosarium 33
- glosariusz 33
- Górne Węgry 42, 53
- grafem 106, 107, 111, 118, 126, 137, 179
- Grand dictionnaire universel du XIXe siècle* 47, 48
- Grand Larousse encyclopédique* 49, 50
- Grand Larousse universel* 50
- Grande encyclopédie Larousse* 49
- Grosses Brockhaus-Conversations-Lexikon* 47
- Grosses vollständiges Universal Lexikon...* 46
- Gujin dushu jicheng* 46
- hantec* 144
- hasło 6, 11, 14, 20–22, 24, 27, 30, 32, 34, 35, 38, 39, 43, 47, 48, 51, 52, 57, 61, 64–69, 72–75, 77, 83, 90, 91, 93, 94, 98, 99, 100,

- 102, 103, 106–108, 110–115, 117–121, 126, 127, 130, 132–134, 147–150, 157, 163–165, 170, 177–180, 182, 183
- hasło encyklopedyczne 21, 38, 43
- hasłowanie 6, 20, 106, 110–112, 178
- Herrenhaus* 83
- hesło* 18, 21, 97, 142, 169, 208, 214, 225
- hiperleksem 23
- Historia naturalis...* 44
- Hlavní redakce *Malé československé encyklopedie* 70
- Homoia* 44
- homonimia 6, 110, 121, 127
- „Horyzonty Literackie” (czasopismo) 84
- hyperlexém* 23
- ilustracja ikoniczna 130, 133, 134, 180
- ilustracja językowa 133, 180
- ilustracja ikoniczna / obrazowa 133, 134, 180
- Ilustrovaná encyklopedie* 71, 175
- Imago mundi* 32
- infinitiv* 143
- informacja gramatyczna eksplcytna 119
- informacja gramatyczna implcytna 119
- informační postup* 166
- Informator Literacki 88
- „Informator Urzędowy” (czasopismo) 63
- Institutiones divinarium et secularium litterarium* 45
- Instytut Encyklopedyczny 54, 69
- Instytut Języka Czeskiego AN RCz 19
- intelektualizacja 170, 171, 184
- internacjonalizm 123, 138, 144
- internacjonalność 171
- Janua rerum* 32
- Jazykový koutek ČSRo* 144
- jednoязыčný slovník* 30
- jednolitość 125
- jednostka języka 20
- jednostka leksykalna 18, 19, 22, 121, 123, 124, 129
- język funkcyjny 166
- język wejściowy 22
- język wyjściowy 22
- Jiří (ho) správnovna* 52
- Jubilejní zemská výstava (1891) 58, 84
- Jubileuszowa Wystawa Krajowa 84
- Kancelář českého slovníku 146
- Karlo-Ferdinandova univerzita 58, 90, 135, 233
- Kącik językowy RCzS* 144
- Kiegyezés kompromis* 58
- Kieszonkowy słownik naukowy Otty jednocześnie* 96
- Kieszonkowy słownik naukowy Otty z suplementem* 96
- Kleineres Brockhaus'sches Conversations-Lexikon für den Hausgebrauch* 61
- Klub Artystów 84
- Kočí Bedřich (wydawnictwo) 59, 61, 66, 221
- kolokabilita* 23
- kolokace* 23
- kolokacja 23
- kolokwializm 79
- Komenského slovník naučný* 5, 14, 53, 61, 67, 175, 210
- kompatibilita* 23
- kompatybilność 23
- kompendium 7, 27, 33, 34, 36, 41, 45, 50, 51, 66, 72, 173, 223
- komputerowy korpus językowy 19
- komunikat wstępny 27
- Komunistická strana Československa 70
- Komunistyczna Partia Czechosłowacji 70

- koncepcja opisu 21
koncept 121
 I Kongres Slawistyczny (1929) 145
konverzační lexikon 102
konverzační slovník 102
 korekta analogiczna 136
 korpus słownika 20
kosmische kompendium wiedzy 50
krejcarová daň 83
 Królestwo Czeskie 42, 56, 58, 81, 94, 109,
 118, 135, 137, 149, 163, 172, 179, 181, 182
 książka pomocnicza 27
KSN 14, 61, 67, 210, 228
 „Květy” (czasopismo) 57
 kwalifikator 6, 17, 20, 33, 113, 120, 127,
 179, 227, 230, 232
 kwalifikator chronologiczny 120
 kwalifikator dotyczący religii i mito-
 logii 120
 kwalifikator dotyczący rozrywki
 i sportu 120
 kwalifikator ekspresywny 120
 kwalifikator frekwencyjny 120
 kwalifikator geograficzno-
 -środowiskowy 120
 kwalifikator geograficzny 120
 kwalifikator profesjonalno-nau-
 kowy 120
 kwalifikator socjolektalno-środo-
 wiskowy 120
 kwalifikator stylistyczno-środo-
 wiskowy 120
 kwalifikator stylistyczny 120
 kwalifikator terminologiczny 120

La grande encyclopédie 47
 Larousse (wydawnictwo) 42, 47, 48, 109
Larousse du XXe siècle 48
Le grand dictionnaire historique... 45
 Legiony Czechosłowackie 90
 leksem 13, 17, 18, 21–24, 38, 107, 108,
 110, 113, 119, 123, 130, 132, 133, 140,
 143, 147, 148, 157, 163, 170, 178, 180–
 183
 leksykograf 19, 20, 24, 37, 52, 62, 70,
 111, 113, 126, 127, 128, 129, 133, 146,
 187, 212
 leksykografia 5, 7, 10, 17, 18, 20, 21, 29,
 32–34, 40, 52, 55, 60, 81, 106, 108,
 110, 119, 120, 127, 128, 133, 209, 212,
 213, 216, 227
 leksykologia 5, 10, 17, 18
 leksykon 7, 12, 13, 20, 24, 32, 33, 36–43,
 46–48, 51, 56, 57, 61, 67–69, 72–75,
 81, 89, 91, 93, 102, 109, 113, 146, 174,
 175, 182, 227
 leksykon konwersacyjny 89, 102
 lemma 22–24
Lex Masaryk 91
lexém 18, 22, 23
Lexicon Technicum... 46
lexikální jednotka 22
lexikografický projekt 19
lexikón 28, 32, 39, 46, 53, 56, 73, 89,
 102, 141, 174, 208, 211, 224, 227, 237
Li livres dou trésor 45
Lidové noviny (czasopismo) 65, 144,
 209, 211, 213, 215
 lingwistyka kognitywna 130
 lingwistyka korpusowa 19, 108
 „Literární rozhledy” (czasopismo) 84
 „Literární zpravodaj” (czasopis-
 mo) 85, 86, 88, 102, 211
 logiczność 125, 171, 184, 233
 „Lumír” (czasopismo) 59, 86, 88, 89
 lumirowcy 59

 łączliwość leksykalna 23
 Macierz Czeska 57, 141
 Macierz Ludowa 82
 Macierz Słowacka 94
Macropaedia 49
 makropedia 36, 225

- makrostruktura 6, 20, 105, 106, 112
Malá československá encyklopedie 5, 14, 54, 61, 70, 175, 210, 211
Malá ilustrovaná encyklopedie 71
Malý Ottův slovník naučný dvoudílný 96
Malý slovník naučný 5, 14, 61, 66, 175, 211
Mała encyklopedia powszechna PWN 52
Mały słownik naukowy Otty dwuczęściowy 96
Mánes 84, 97, 233
Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí 5, 53, 61, 63, 64, 65, 175
materiały końcowe 20
materiały z konferencji naukowej 27
Matica slovenská 94
Maticie česká 57
Maticie lidu 82
matiční brus 135, 141, 142
MČE 14
MČSE 70, 223
medalion 87, 94
MediaWiki 78
megastruktura 20
metaleksykografia 18
Micropaedia 49
międzynarodowy prefiks 110
mikropedia 36
mikrostruktura 6, 9, 12, 20, 23, 105, 113, 119, 171, 173, 174, 238
młodocześci 59, 83
mocja 73, 110, 113
monarchia austro-węgierska 90, 99, 109, 137, 174
monografia 8, 11, 12, 15, 21, 26, 27, 34, 37, 52, 53, 62, 107–109, 134, 168, 173
monografia systemowa 27
morawizm 140, 181
morfem 18
mSN 14, 66
MSN 14, 64, 65
„*Musejník*” (czasopismo) 57
Muzeum Artystyczno-Przemysłowe w Pradze 84
Muzeum Etnograficzne w Pradze 84
Muzeum Narodowe w Pradze 57, 66, 92, 185
Nakladatelský dům OP (wydawnictwo) 71, 72
Nakladatelství a vydavatelství KSN (wydawnictwo) 61, 67, 210
Nakladatelství Diderot (wydawnictwo) 71, 72, 208, 215
Nakladatelství J. Otto (wydawnictwo) 6, 13, 60, 85, 96, 176, 209–211, 213, 217
Národní divadlo 58, 83, 88
Národní program na podporu vzdělávání 72
Národní strana 57
Národní strana svobodomyšlná 59
Národopisná výstava československá (1895) 58
Národopisné muzeum 84
Narodowa Partia Wolnomyślicieli 59
Narodowy program wspierania wykształcenia 72
naučný/vědecký slovník 29, 39
Názorný atlas [Atlas poglądowy] 61, 175
nazwa ludowa 126, 151
nazwa potoczna 126
Nebeský a Beznoska (wydawnictwo) 61, 66, 212
Nedejme se! 62
neurčitek 143
New Encyclopaedia Britannica (Britannica 3) 49
Nie dajmy się! 62
nomenklator 33
Notitia Hungariae novae historico-geographica [Historické a zemepisné vedomosti o súvekom Uhorsku] 53

- Nouveau Larousse illustré* 48
Nouveau petit Larousse illustré 48
 Novina (wydawnictwo) 97, 98, 212
Nový velký ilustrovaný Slovník naučný 5, 14, 66, 175, 212
Nowa encyklopedia powszechna
 PWN 39, 212
Nowy wielki ilustrowany słownik naukowy 66
 NVISN 14, 66

obecný slovník 30
 obiektywizm 66, 91, 103, 108, 170, 184
 objaśnienie 20, 21, 24, 27, 118, 126, 179
obrozenecká čeština 135, 182
 „Obzor národohospodářský” (czasopismo) 88, 89
odborný styl 167
 Odeon (wydawnictwo) 71, 73, 216, 225
 odesłania 6, 106, 111, 130
 odpowiednik 7, 21, 23, 27, 31, 110, 121, 124, 147, 155, 157, 167, 179, 181, 234
 odsyłacz hipertekstowy 20
 OEOV 100, 101
off-line 29, 106, 231
 okres / epoka ciemnoty / mroku 55, 134, 136, 147, 180
 Oktoberdiplom 58
on-line 11, 26, 29, 44, 75, 231
on-line reference service 44
open content 50
 operatywność 125
 opis leksykograficzny 20, 21, 105
 opisy pochodne 21
Opus maius, Opus minus, Opus tertium 45
Orbis disciplinarum 32, 34, 42, 45, 225
 Order T.G. Masaryka 91
 oryginalne sprawozdanie naukowe 27
 OSN 6, 8–14, 21, 24, 27, 28, 34, 35, 37, 48, 52, 53, 60–63, 64, 68, 77, 81–83, 87, 89, 92–98, 100–103, 105–121, 123, 125–135, 137–151, 153–155, 157, 163, 166–183, 187, 188, 191–193, 195–198, 202, 237–240
 OSNND 6, 8–14, 21, 24, 37, 53, 62, 68, 77, 81, 82, 97–103, 105–111, 113, 115, 117–121, 123, 125, 127, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 149, 151, 153, 155, 157, 163, 166–170, 172–176, 178–183, 187, 194, 198, 237–240
 „Osvěta” (czasopismo) 54, 59, 86, 89
 Ořas 101
Ottova encyklopedie obecných vědomostí 6, 100, 177, 198
 Ottovo nakladatelství (wydawnictwo) 13, 176
Ottův kapesní slovník naučný a doplňky 96
Ottův kapesní slovník naučný jednodílný 96
Ottův literární almanach 88
Ottův slovník naučný 1, 3, 5–8, 11–14, 47, 53, 60, 62, 81, 87, 89, 93–96, 101, 102, 105, 106, 173, 175–177, 191, 201, 202, 205, 210, 211, 213, 215–217, 237, 239
Ottův slovník naučný nové doby (Dodatky) 5, 6–8, 11, 13, 14, 48, 53, 60, 62, 89, 96, 97, 100, 102, 105, 106, 173, 175–177, 194, 213, 214, 237, 239, 240 (89, 97, 176, 194, 213)

Paedia in cyclo 32
Pallas nagy lexikona 53
 Panská sněmovna 83
 panslawizm 55, 96, 107, 140, 149, 176, 181
Pansofia 45
 pansofia 55, 175
 para aspektowa prefiksalna 110
 Partia Agrarna 97
 Partia Narodowa 57

- Partia Staroczeska 57
Paseka (wydawnictwo) 71, 213, 215
Patent lutowy 58
pedagogický slovník 29
Penguin Bibliothek 49
pérovky 65
pleonazm 79
plotna 144
płaszczyzna leksykalna 18, 21, 140
podatek grajcarowy 83
podręcznik dla szkół wyższych 27
Podręczny slovník naukowy 64, 69
pojem 121, 124
pojem obecny 121, 124
pojęcie 34, 35, 39–42, 55, 121–125, 129, 130, 133, 166
pojęcie absolutne 124
pojęcie abstrakcyjne 122, 130, 133, 180
pojęcie gatunkowe 122
pojęcie indywidualne 122
pojęcie klasyczne 122
pojęcie konkretne 122
pojęcie nadrzędne 122, 125
pojęcie naturalne 122
pojęcie negatywne 122
pojęcie ogólne 122
pojęcie pełne 122
pojęcie podrzędne 122
pojęcie pozytywne 122
pojęcie puste 122
pojęcie rodzajowe 122
pojęcie względne 122
Pokus o zhrnutie vedeckosti Uhorska 53
polisemia 110, 127
polonizm 150, 151, 153, 154, 156, 157, 183, 212
Polyhistoria 32
Polymatis 32
popisný postup 166
poprawność 119, 125, 146
populární slovník 29
Pracownia Słownika Czeskiego 146
praktyka leksykograficzna 18, 24
Praska Szkoła Strukturalna 144
Praska Szkoła Wyższa 54, 174
Praskie Koło Lingwistyczne 144, 145
pravopisný slovník 31
Pražské vysoké učení 54
Pražský lingvistický kroužek 144, 145, 208, 215
přechylování 73
překladový slovník
Příruční slovník naučný 5, 14, 61, 64, 69, 71, 175, 214
Přítel knihy (wydawnictwo) 66
proces informacyjny 166
proces narracyjny 166
proces objaśniający 166
proces opisowy 166
proces rozważaniowy 166
projekt leksykograficzny 7, 19, 23, 25, 43, 68, 91, 105, 112, 146
Protektorat Czech i Moraw 12, 68, 81, 97, 146, 177
prototyp pojęciowy 129, 130
První návrh o slovníku naučném 56, 97, 114, 169, 203, 208, 213, 237
Przedlitawia 163
przewodnik encyklopedyczny 32
przysłówki 110, 113, 140, 157
PSN 14, 69
publikacja badawcza 27
publikacja dla studiów podyplomowych 27
publikacja dydaktycznonaukowa 27
publikacja informacyjna 27, 38
publikacja naukowa 26, 27, 33, 167, 211
publikacja przeglądowa 27
publikacja źródeł 27
purystyczne brusy 141
quasi-termin 126
Que sais-je 49

- řád T.G. Masaryka 64, 91
 Radio Czechosłowackie [Československý rozhlas] 144
 Radio Czeskie [Český rozhlas] 144
Radiojournal 144
Rakousko-uherské vyrovnání 58
Rasa'il Ichwan as Safa 45
 Redakcja Główna *Matej encyklopedii czechosłowackiej* 70
 Redakcja Wykonawcza *Matej encyklopedii czechosłowackiej* 70
 reguła Titiusa–Bodego 77
 Republika Czechosłowacka 62, 94, 96, 101, 143, 151
 „Republika Czechosłowacka” (czasopismo) 63
retrográdní slovník 29, 30, 215
Rękopis królowodworski 90, 91, 92, 140
Rękopis zielonogórski 90, 91, 92, 140
rhyming dictionary 31
Riegrův slovník naučný 5, 14, 55, 58, 60, 61, 62, 89, 109, 135, 175, 178, 214
 rodzaje kwalifikatorów 120
 RSN 14, 58, 61, 62, 138, 175, 181, 182, 188, 199
 ruchowcy 59
 rusycyzm 152, 153, 182, 212
 rzeczownik odczasownikowy 110, 170
- Sapientia* 32
 „Scientific American” (czasopismo) 48
 SC-P/Č-PS 14, 156
 Sejm Panów 83
 sem 23
sém 23
 semem 23
sémém 23
 siatka hasel 21, 60, 106, 108, 113, 177, 181
SJP PWN 7, 14, 26, 34
 składnik początkowy 20
školní slovník 29
- skrót 5, 6, 8, 11, 13, 14, 20, 21, 31, 34, 58, 64, 65, 66, 81, 94, 98, 100, 107, 108, 113, 114, 120, 121, 144, 178, 179, 223, 231
 skrypt centralny 27
 skrypt uczelniany 27
 sławizm 152, 212
Slovenský náučný slovník 54
Slovník pseudonymů a kryptonymů v Československé literatuře 67
Slovník slavianských umelcov všetkých kmeňov 53
Slovník spisovné češtiny (pro školu a veřejnost) 14, 208
Slovník spisovného jazyka českého 14, 209, 214
 Słowacja 53, 54, 56, 93, 94, 101, 116, 150, 151, 182, 212, 225
 słowacyzm 140, 181
 słownik 5, 7–10, 12–14, 21, 17–40, 42–49, 51–58, 60–69, 71, 72, 75, 79, 81, 87, 89, 90–93, 95–98, 100–103, 105–114, 117, 119, 120–122, 126, 127, 129, 130, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 145–151, 154–157, 160, 163, 167–169, 174–184, 199, 205, 207–210, 212, 214–217, 223
 słownik „matka” 21
 słownik *a fronte* 29
 słownik akademicki 29
 słownik aktywny 30
 słownik alfabetyczny 20, 22, 29, 106, 177
 słownik antonimów 30
 słownik archaizmów 30, 33
 słownik biograficzny 26, 32
Słownik czesko-polski / Česko-polský slovník 14, 110, 214
 słownik częstotliwościowy 30
 słownik deskryptywny 29
 słownik diachroniczny 30
 słownik dialektologiczny 30

- słownik drukowany 24, 29, 102
 słownik dwujęzyczny 22, 26, 27, 31
 słownik elektroniczny 20, 24, 25, 26, 29, 44, 75, 108
 słownik encyklopedyczny 32, 39, 40, 42, 46, 47, 48, 49, 102, 103, 129
 słownik etymologiczny 30
 słownik fleksyjny 30
 słownik frazeologiczny 30
 słownik frazeologiczny dwujęzyczny 31
 słownik frekwencyjny 13, 26, 30, 148, 157, 187
 słownik gniazdowy 29
 słownik gwarowy 30
 słownik historyczny 31
 słownik homonimów 31
 słownik ideograficzny 29
 słownik idiolektyczny 31
 słownik jednojęzyczny 30, 106, 177
 słownik języka pisarza 31
Słownik języka polskiego PWN 14, 214
 słownik językowy 26, 28, 30, 32, 37–40, 110, 119, 120, 127, 129, 133
 słownik językoznawczy 27
 słownik kieszonkowy 29, 96
 słownik książkowy 24, 29
 słownik mały 29, 66, 96
 słownik naukowy 7–10, 12, 13, 26, 28, 29, 39, 53, 55–58, 60–69, 72, 90, 91, 93, 95–98, 101, 102, 106–109, 113, 114, 120, 121, 134, 137, 138, 154, 163, 168, 174–178, 180, 181, 183, 184, 199, 205, 211
Słownik naukowy Komenskigo 14, 53, 61, 67
Słownik naukowy Otty 7, 8, 10, 12, 13, 26, 62, 68, 91, 93, 95, 97, 98, 101–103, 108, 121, 134, 137, 154, 163, 168, 174–177, 180, 181, 183, 184
Słownik naukowy Otty nowych czasów 7, 8, 62, 97, 98, 103, 168, 175, 176, 184
Słownik naukowy Riegera 58, 60, 61, 62, 109, 114, 134, 137, 138, 175, 178, 180, 199
 słownik niealfabetyczny 29
 słownik normatywny 30
 słownik off-line 29, 106
 słownik ogólny 27, 30, 113
 słownik ogólny dwujęzyczny 27
 słownik on-line 25, 26, 29
 słownik onomastyczny 27, 31
 słownik opisowy 29
 słownik ortoepiczny 31
 słownik ortofoniczny 31
 słownik ortograficzny 30, 31, 145
 słownik papierowy 24, 75
 słownik paronimów 31
 słownik pasywny 30
 słownik pedagogiczny 26, 29
 słownik pochodny 21
 słownik pojęciowy 29
 słownik poprawnościowy 30, 31
 słownik popularny 29
 słownik preskryptywny 30
 słownik przekładowy 31
Słownik pseudonimów i kryptonimów w czeskosłowackiej literaturze 67
 słownik regionalizmów 31
 słownik rękopiśmienny 24
 słownik rymów 31
 słownik rzeczowy 32, 39
 słownik składniowy 31
 słownik skrótów 31
 słownik slangowy 31
 słownik specjalistyczny 27, 32, 39, 133, 179
 słownik specjalny 32
 słownik synchroniczny 30
 słownik synonimów 31
 słownik szkolny 29
 słownik średni 29
 słownik tematyczny 22, 29, 32
 słownik terminologiczny 32

- słownik wielki 29, 30, 45, 47, 49, 66, 72, 119, 208
- słownik wielojęzyczny 21, 22, 29, 33
- słownik wyrazów bliskoznacznych 31, 33
- słownik wyrazów obcych 7, 14, 30, 21, 98, 210
- Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych* 14, 210
- słownik zawodowy 27
- słownik zdigitalizowany 25, 29, 47, 62
- słowo 18, 20, 21, 25–27, 30, 31, 33, 38–40, 88, 117, 126, 129, 130, 133, 134, 139, 140, 147, 157, 207, 216
- Sokol 84
- source language* 21, 22
- speciální slovník* 32
- Specimen Hungariae literatae vivorum eruditione clarorum natione Hungarorum, Dalmatarum, Croatarum, Slavorum atque Transylvanorum* 53
- Speculum* 32, 45
- Speculum Maius seu Quadruplex* 45
- spieszczenie 110
- Spolek knihkupců a nakladatelů 84
- spor jotistů s ypsilonisty* 136
- spójnik równości 127, 132
- spór jotystów z ypsilonistami 136
- sprawozdanie przeglądowe 27
- sprawozdanie tymczasowe z badań 27
- sprawozdanie z badań 27
- sprawozdanie ze stanu badań 27
- SSČ 14
- SSJČ 14, 28, 35, 126, 146, 153
- Staročeská strana 57
- staroczesi 59
- Stowarzyszenie Księgarzy i Wydawców 84
- štúrowcy 94
- styl artystyczny 59
- styl fachowy 167
- styl funkcjonalny 166, 167, 168, 170, 183
- styl indywidualny 166
- styl naukowy 166, 167, 168, 169, 170, 183
- styl populárně odborný* 167
- styl popularno-fachowy 167
- styl popularnonaukowy 167, 170
- styl popularizační* 167
- styl popularyzacyjny 167
- styl potoczny 166
- styl pracovní* 167
- styl prakticky odborný* 167
- styl praktycznofachowy 167
- styl publicystyczny 166, 168, 169, 183
- styl religijny 166
- styl roboczy 167
- styl specjalistyczny 167
- styl teoreticky odborný* 167
- styl teoretycznie fachowy 167
- styl typowy 166, 168
- styl urzędowy 143, 166, 167, 181
- styl vědecký* 167, 168, 183
- subsystem 17
- sufiks 73, 110, 138, 139, 140, 155, 183
- Summa* 32, 34
- supinum 139, 143
- SWOiZO 14, 32, 33, 34, 96
- system kwalifikatorów 20
- system odsyłaczy 20, 42, 43, 46, 47, 70, 108
- system skrótów 20
- Szkoła Artystyczno-Przemysłowa 96
- sztuki wyzwolone 43, 44
- ścistość 123, 170, 184
- T.G. Masaryk zasłużył się dla państwa* 91
- target language* 21, 22
- Teatr Narodowy 56, 58, 59, 83, 185
- tematický slovník* 32
- teoria leksykografii 18, 113
- teoria prototypów 130
- termin 9, 10, 12, 13, 17, 20–21, 22, 23, 26, 32–34, 41, 106, 108, 110, 111, 120,

- 121, 123–126, 128, 130, 133–135, 138,
139, 141, 145, 149, 150, 151, 154–156,
166, 167, 170, 178, 179, 182, 183
- termin empiryczny 123
- termin fachowy 123, 124, 126, 149, 167,
182
- termin kluczowy 123
- termin międzynarodowy 123
- termin naukowy 124, 141, 150
- termin-nazwa 123
- termin obiegowy 124
- termín preskriptivní* 124
- termín pseudopreskriptivní* 124
- termin słownikowy 126
- termin techniczny 124, 125, 138
- termin zawodowy 124
- terminologia 5, 12, 17, 32, 120, 123–125,
130, 135, 138–140, 143, 147, 149, 150,
154, 155, 166, 167, 181–183, 212, 213, 215
- terminologia leksykograficzna 5, 12,
17, 22, 23
- terminologický slovník* 32
- terminologizacja 124
- terminoznawstwo 124
- terminus technicus* 124
- tezaurus 33, 41, 42, 123, 215
- Theatrum vitae humanae* 32
- Tomáš Garrigue Masaryk zasłużył se
o stát 91
- Towarzystwo Artystyczne
„Mánes” 84
- Towarzystwo Gimnastyczne
„Sokół” 84, 139
- Towarzystwo Kulturalne „Umělecká
beseda” 84
- transfer wieloetapowy 147, 148, 181,
182
- transkrypcja fonetyczna 5, 73, 117, 118,
142, 179
- typografia artykułu hasłowego 114,
178
- typy procesu stylistycznego 166
- ÚJČ AV ČR 19
- układ haseł 6, 20, 29, 106–107
- ukrainizm 151–153, 182, 212
- ukrainizm fonetyczny 152, 212
- Umělecko-průmyslová škola 96
- Uměleckoprůmyslové muzeum 84
- Universum* 14, 71, 72, 73–75, 175, 216
- Univerzita Karlo-Ferdinandova 58,
90, 135
- Uniwersalny słownik języka polskiego*
PWN 14, 26, 120, 215
- Uniwersytet Karola-Ferdynanda 58,
90, 135, 136
- Úřad průmyslového vlastnictví 101, 177
- „Úřední oznamovatel” (czasopis-
mo) 63
- Urząd Własności Przemysłowej 101,
177
- USJP PWN 14, 26, 120
- Ústav pro jazyk český AV ČR 19
- uvahový postup* 166
- Užok 48, 100
- V práci a věděni jest naše spasení!* 62
- vademecum* 33, 34
- Valašsko 151
- valence* 23
- věcný slovník* 32, 39, 90, 209
- VEDid 14, 72, 73
- Velké zrcadlo světa* 54
- Velký slovník naučný* 71, 72, 73, 175
- VEUn 14
- viz* 35, 112, 118, 125, 132, 133, 142, 172,
178
- všeobecná encyklopedie* 5, 14, 37, 71–74,
169, 175, 208, 215, 216
- Všeobecná encyklopedie Diderot* 5, 14,
71–73, 175, 208, 215
- Všeobecná encyklopedie Diderot v osmí*
svazcích 5, 14, 71–73, 208, 215
- Všeobecná encyklopedie Nové Univer-*
sum 74

- Všeobecná encyklopedie Universum* 5, 14, 41, 71, 73–75, 175, 216
výkladový postup 166
výkladový slovník 18, 30
Výkonna redakce MČSE 70
vyprávěčí postup 166
výslovnostní slovník 31
Vzácné rozmanitosti vybrané z různých vedných odborov 53
- wademekum 33
 walencja 23
Wielka encyklopedia francuska 42, 46, 47, 109, 175
Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana 52, 109
Wielka encyklopedia powszechna PWN 49, 52
Wielka encyklopedia PWN 50, 52
Wielkie zwierciadło świata 54
 wieloznaczność 110, 126, 127, 137
 Wikipedia 5, 11, 12, 44, 50, 54, 75, 76, 77, 78, 79, 102, 175, 176, 216, 217, 237, 239
Wikipedie Otevřená encyklopedie 78
 wokabularz 21, 22, 33, 37, 209
 Wołoszczyzna 151, 233
 Wydawnictwo Diderot 14, 71–73, 175, 208, 215, 228
 Wydawnictwo J. Otto 6, 13, 85, 87, 88, 91, 97, 176, 228
 wyraz 18, 22, 32, 34, 110, 113, 119, 121, 123–125, 127–130, 132, 134, 152, 153, 157, 158
 wyraz hasłowy 22, 23, 26, 29, 37, 38, 107, 113
 wyraz kluczowy 17, 125
 wyrażenie *quasi-przysłówkowe* 110
 wyszukiwarka 11, 25, 44, 75, 100, 101, 177, 233
- Yongle dadian* 45
- zapis wymowy 6, 26, 113, 117
 zapożyczenie innoślówiańskie 6, 12, 147, 149, 150, 156
 zasada jednomianowości 125
 zasada jednorodności 125
 zasada jednoznaczności 125
 zasada logiczności 125, 171
 zasada międzynarodowości 125
 zasada powszechności 125
 zasada reproduktywności 125
 zasada rodzimości 125, 234
 zasada systematyczności 125
 zasada zwięzłości 125
 zasady doboru materiału językowego 6, 106, 107
 zasady terminologiczne 125
 zasób leksykalny 17, 18, 108, 121, 147, 182
 zdrobnienie 110, 152
 „Złata Praha” (czasopismo) 86–89, 209, 213, 217
 złudny odpowiednik 157
 žp (*židovský původ*) 98, 121
 związek frazeologiczny 21, 30, 31, 110, 123, 231
 Živnostenská banka 83

DARIUSZ TRACZEWSKI

Ottův slovník naučný
na pozadí české lexikografické tradice:
encyklopedie - tvůrci - jazyk

Shrnutí

Ottův slovník naučný (OSN, 1888–1909) a jeho pokračování – nedokončený *Ottův slovník naučný nové doby* (OSNND, 1930–1943) je jedním z nejvýznamnějších děl nejen české a československé encyklopedické lexikografie, ale také mimořádným lexikografickým počinem moderní encyklopedistiky v evropském měřítku. Téměř pro každého Čecha představuje „matku knih“, sloužící jako zdroj nových a k ověřování vlastních znalostí a vědomostí. Jako spolehlivý zdroj širokého spektra informací o slovanském světě a nejen slovanské Evropě přelomu 19. a 20. století (a také meziválečného období 20. století), jakým se může pochlubit jen nemálo národů, nesmí chybět ani v domácí knihovně slavistů – zejména bohemistů, slovákistů (mnohdy také polonistů). Pro autora předkládané práce to není pouze „národní encyklopedie“ Čechů, nýbrž také cenné lexikografické dílo, dokumentující stav soudobé češtiny, na níž měly vliv slovanské a české národněosvobozené tendence přelomu 18. a 19. století.

Předkládaná práce, věnovaná českým encyklopedickým tradicím a *Ottovu slovníku naučnému*, se skládá z 6 částí: úvodu, 4 kapitol a závěru obsahujícího shrnutí a vyhodnocení dané problematiky. V *Úvodu* (první kapitola) poskytuje autor přehled pojmového aparátu a lexikografické terminologie, s níž pracuje v dalších částech knihy, prezentuje definici slovníku a encyklopedie (lexikonu) a podrobně charakterizuje encyklopedii jako specifický typ slovníku. V této kapitole také najdeme přehled dějin světové encyklopedistiky se zvláštním zřetelem k přínosu slovanských tvůrců a tabulku klasifikující největší národní encyklopedie. Druhá kapitola s názvem *České a československé encyklopedické práce* podává historický přehled slovníkářské tradice v českých zemích, rozdělený do tří období: 1) encyklopedická produkce do 18. století, 2) moderní česká a československá encyklopedistika 19. a 20. století a 3) současné české encyklopedie. V každé podkapitole seznamuje autor čtenáře s nejvýznamnějšími publikacemi tohoto typu a popisuje také českou Wikipedii, kterou srovnává s polským vydáním této internetové encyklopedie. Autor zde také podává přehled statistických údajů zmíněných slovníků. Třetí kapitola *Ottův slovník naučný jako česká národní encyklopedie* je věnována výhradně tomuto dílu, jeho tvůrcům a dalším zajímavým souvislostem; popisuje počátek a historii tohoto výjimečného encyklopedického počínu, vznik obou zmíněných vydání OSN a OSNND a nelehké osudy OSNND během 2. světové války (Protektorát Čechy a Morava) a bezprostředně po jejím konci. V této části se autor věnuje

také charakteristice významu tohoto díla pro českou kulturu. Čtvrtá kapitola předkládané monografie s názvem *Lexikografická a jazyková charakteristika OSN a OSNND* popisuje uvedená díla mj. s ohledem na makro- a mikrostrukturu *Ottova slovníku naučného* a výpůjčky z jiných slovanských jazyků; kapitola rovněž obsahuje informace týkající se stylistické charakteristiky díla nebo historicko-jazykového a sociolingvistického kontextu, majícího vliv na *OSN* a *OSNND*. V *Závěru* autor shrnuje vlastní zjištění. Monografie je doplněna o technický a ilustrační poznámkový aparát: bibliografii, rejstřík, shrnutí v českém a anglickém jazyce a obrazové přílohy (fotografie, skeny a opisy originálních dokumentů).

DARIUSZ TRACZEWSKI

Ottův slovník naučný set against a backdrop
of the Czech tradition of lexicographic studies:
encyclopaedia – authors – language

Summary

Ottův slovník naučný [J. Otto's *Scientific Dictionary*] (OSN, 1888–1909) and its continuation – the unfinished *Ottův slovník naučný nové doby* [J. Otto's *Scientific Dictionary of the New Era*] (OSNND, 1930–1943) is one of the most prominent works of not only Czech and Czechoslovak encyclopaedic lexicography, but also an outstanding lexicographic enterprise of modern European encyclopaedic studies. At the same time, it is also “the mother of all books” or a master book not only for almost every educated Czech who reaches for it while seeking or verifying his or her own knowledge, but also for each Slavist – and especially so for a Czech, Slovak or even Polish philologist. This book is an item which cannot be missing from any reference library, as not many nations can pride themselves on such a multidimensional and reliable source of knowledge about the Slavs and (not only) Slavonic Europe at the turn of the 19th and 20th century and in the interwar period. The author of this study considers it to be not only a “national Czech encyclopaedia”, but also a precious lexicographic work documenting the state of the Czech language of that time which was so deeply influenced by the magnificent Slavic and Czech National Revival at the turn of the 19th and 20th century.

This book, dedicated to Czech encyclopaedic traditions and *Jan Otto's Scientific Dictionary*, consists of six parts: an introduction, 4 substantive parts (or chapters) and an ending which comprises a summary and conclusions. In the first chapter entitled *Prologue* the author mentions the conceptual apparatus and lexicographic terminology which he will use throughout the book, gives definitions of a dictionary and an encyclopaedia (lexicon) and then enlarges in detail on what characterises encyclopaedia as a specific kind of dictionary. In the same chapter one can also find an outline of European encyclopaedic studies with special emphasis laid on Slavonic input, as well as a table which systemises the greatest national encyclopaedias. The second chapter entitled *Czech and Czechoslovak Encyclopaedic Works* forms a historic survey of lexicographic traditions of this kind on Czech soil, dividing it into three eras: 1) encyclopaedic works until the 18th century, 2) modern Czech and Czechoslovak encyclopaedic studies of the 19th and 20th century, 3) contemporary Czech encyclopaedias. In each subchapter the author elaborates on the most significant publications of this kind and gives characteristics of the Czech Wikipedia, comparing it to its Polish equivalents. He also quotes some statistics concerning these lexicons. The third chapter entitled *Ottův slovník*

naučný as a Czech national encyclopaedia is entirely devoted to this particular work, its authors and relevant titbits of knowledge; it describes the principles and history of this momentous encyclopaedic project, its two subsequent editions (*OSN* and *OSNND*) and the difficult time *OSNND* went through during World War II (Protectorate of Bohemia and Moravia) and right after it. Finally, the chapter characterises the importance of the dictionary to Czech intellectual culture. The fourth chapter of the monograph entitled *Lexicographic and Linguistic Characteristics of OSN and OSNND* gives a description of the dictionaries with special emphasis put on the macro- and microstructure of *J. Otto's Scientific Dictionary* and Slavic idioms (loanwords from other Slavic languages); here one can also find some information relative to the historical, linguistic and sociolinguistic background which influenced *OSN* and *OSNND*, as well as the stylistic characteristics of the work. The last part, *Summary and Conclusions*, concisely encapsulates the author's research. The monograph ends with supplementary, technical and illustrative annotations: a bibliography, a Czech and English summary and an appendix containing illustrations (photos, scans and duplicates of original documents).

